

A R C H I E F
V O O R
KERKELIJKE GESCHIEDENIS,
I N Z O N D E R H E I D
V A N
N E D E R L A N D .

V E R Z A M E L D
D O O R
N. C. KIST en H. J. ROYAARDS,
Hoogleeraren te Leiden en Utrecht.

Twintigste Deel.

Te LEIDEN,
bij S. en J. LUCHTMANS,
1 8 4 9.

DE OUDSTE OORKONDE
DER ABDIJ VAN
O O S T B R O E K.

Medegedeeld door
N. C. K I S T.

In het voorgaande XIX^{de} Deel van dit *Archief* sprak ik, bl. 413 vv., naar aanleiding van zekere tufsteenen dood-stolpen, op den grond der oude Abdij van Oostbroek gevonden, ook over den tot nog toe niet met zekerheid bekenden oorsprong en stichtings-tijd dezer beroemde Abdij. Zooveel blijkt echter genoegzaam, dat het gewone gevoelen, volgens hetwelk zij door Bisschop GODEBOLD, en wel in het jaar 1121, zal gesticht zijn, geheel onnaauwkeurig is. Gelijk ik dáár (bl. 413) reeds deed opmerken, geeft zelfs het berigt van BEKA, waarop deze meening steunt, zulks geenszins te kennen. Het blijkt bovendien uit den Brief van LUDOLFUS, zich noemende eersten Abt van Oostbroek, van het jaar 1113, dat zelfs toen reeds, en dus vóór dat GODEBOLD Bisschop was, uit deze stichting, eerst gelijkelijk door vrouwen en mannen bewoond, een

afzonderlijk *Vrouwenklooster*, op den *Nieuwenhof* bij de *Bildt*, is voortgesproken (bl. 415). Eindelijk sluit ook de titel van *eersten Abt*, waarmede LUDOLFUS optreedt, nog geenszins den waarborg in zich, dat het Klooster niet reeds veel vroeger bestond, maar alleen, dat het toen nog geen *Abt* aan het hoofd had. — De oorzaak intusschen der onzekerheid, die hieromtrent plaats heeft, ligt in het verloren gaan van het Archief der Abdij en alzoo van alle oude stukken, die anders den sluijer zouden hebben opgeligt, waarmede thans haar oorsprong en vroegste lotgevallen bedekt zijn. Eene proeve der vernieling, aan welke die oude oorkonden van Oostbroek ten prooi waren, viel mij onlangs in handen. Zij bestaat slechts uit eene strook perkament, maar die toch voor de geschiedenis van eenige waarde is. Ik verkreeg haar uit de verkooping der Boekery van wijlen ISAK VAN HARDERWIJK, in leven Predikant te Katwijk op Zee, op welker *Cat. MSS.* n°. 19, het stuk als: *Fragmentum Necrologii Abbatiae Oostbroekanae* cet. staat aangeduid. De bezitter, die het tusschen den band en een der schutbladen van een *Liber Canticorum MS.*, weleer behorende aan de Buur-Kerk te Utrecht, ontdekt had, herkende het reeds en te regt als een fragment van het *Doodboek*, of liever van het *Memorieboek*, der Oostbroeksche Abdij, en maakte er als zoodanig gebruik van in een opstel, getiteld: *Iets over het sterfjaar van Godebold, XXIV Bis-*

Bisschop van Utrecht; geplaatst in zijne: *Geschied- en Letterkundige Bijdragen* (Rott. 1837), bl. 14—19. De schrijver stelt daar namelijk op den voorgrond, dat er verschil van gevoelen bestaat aangaande het sterfjaar van GODEBOLDUS, waarvoor zoo wel 1126 als 1127, maar vooral 1128, wordt opgegeven; terwijl hij uit dit Fragment meende te zien, dat GODEBOLD's overlijden tot 1127 moet gebracht worden.

Wat echter het genoemde verschil van gevoelen betreft, moet ik doen opmerken, niet slechts dat BEKA en HEDA, die het jaar 1128 als GODEBOLD's sterfjaar opgeven, meer geloof verdienen, dan WILHELMUS *Procurator*, die 1126, of BUCHELIUS, die 1127 daarvoor in de plaats stelt; maar vooral, dat BEKA's en HEDA's getuigenis op het stelligst bevestigd is door het bericht van den geleerden GISB. LAP VAN WAVEREN. Deze toch, aan wiens nasproingen de Utrechtsche geschiedenis zoo veel verplicht is (1), en die in zijne jeugd de verwoesting van Oostbroek beleefde, heeft uit de puinhopen der Abdij het oude grafschrift van GODEBOLD opgeteekend. Het is van dezen inhoud: *Anno Domini centesimo vigesimo octavo, Idibus Novembris, obiit Rev. Dns Dominus Godebaldus XXIIII Eps. Traject. ex Frisia oriundus, qui sedit annos sedecim. Hic sepultus. Cujus aia R. in P.* (2). Had BUCHELIUS

(1) *Z. Hist. Episcopat. Foed. Belgii, per H. F. v. H., I. p. 127.*

(2) *l. l. p. 14.*

dit geweten , dan zou hij zeker om 1127 niet meer gedacht hebben.

Doch al ware ook ten aanzien van GODEBOLD's sterfjaar nog eene nadere opheldering noodig , althans in ons Fragment is niets te vinden , hetwelk eene deswegens bestaande onzekerheid zou kunnen wegnemen. Niet alleen is het mij niet gelukt , daarin eenig jaartal te ontdekken , hetwelk eenigermate op 1127 gelijkt , maar ik kan zelfs de reden niet gissen , welke den anders kundigen en opmerkzamen VAN HARDERWIJK er toe geleid heeft , om hier een bewijs te willen vinden , dat GODEBOLD in 1127 zou gestorven zijn. Slechts zegt hij , dat in het Fragment » eene sterflijsjt voorkomt , bevattende de namen der in den loop des jaars 1127 in de Abdij van Oostbroek overledenen ; » en dat , daar ook GODEBOLD op deze lijst voorkomt , alle twijfel omtrent zijn sterfjaar wegvalt (1). Doch juist het bewijs , of de grond , op welke de meening steunt , dat deze lijst alleen de gestorvenen van één jaar , en wel van 1127 , zoude bevatten , is in de pen gebleven. De lijst zelve , als niet minder dan *achttien* namen bevattende , en daaronder ook , die op denzelfden dag staan aangeteekend , pleit ten sterkste hier tegen. Vooral echter is deze veronderstelling geheel in strijd met de bedoeling en den aard van een *Necrologium* , of *Memorieboek*. Immers het sterfjaar der overledenen komt daarbij in het geheel niet in aanmerking. Alleen de *dag* van het

(1) *Geschied- en Letterk. Bijdr.* , bl. 19.

overlijden moest er in worden opgeteekend, ten einde het geheele jaar door te weten, op welke *dagen* eene *memorie* inviel, dat wil zeggen, op welken dag er *zielmissen voor eenen vroeger overledenen begiftiger en weldoener van het Gesticht* moesten plaats hebben. Hierin ligt zelfs iets, waardoor de historische waarde van zulke *Necrologia* of *Memorieboeken* gewoonlijk minder wordt, dan zij anders zijn kon. Want hoe nauwkeurig ook de *sterfdag* er is aangewezen, er worden personen naast elkander gesteld, wier onbekend *sterfjaar* wel eens, vooral in zeer oude Stichtingen, op eeuwen afstands van elkaar kan verwijderd zijn. Slechts bij de later toegevoegde namen van zoodanigen, die na het in orde brengen van het *Necrologium* overleden zijn, gebeurt het, dat nu en dan ook het *sterfjaar* wordt bijgevoegd. Zoo is het, onder anderen, in het onder mij berustende oorspronkelijke *Necrologium* der aloude en beroemde *Abdij van Elten*, hetwelk een geheel *Boekdeel* inneemt, en waar evenzeer, bij de oorspronkelijk ingeschrevenen, het *sterfjaar* ontbreekt, terwijl het bij de in de *XVde* en *XVIde* Eeuw overledenen veelal gevoegd is. Hetzelfde kan de lezer opmerken in de *Necrologia*, die door *VAN HEUSSEN*, *Hist. Episc.*, zijn mededeeld; b. v. dat van *S. Salvator* te *Utrecht* (T. I. p. 61 sqq.), van *Mariendael* en de *Cartuizers*, buiten *Utrecht* (l. l. p. 136 sq. en 152 sqq.). Zie ook: *Necrologium Ecclesiae M. V. Aquensis. Herausgeb. von C. QUIX.* Achen 1830. 4°.

Doch al kan om deze reden het Fragment ons niet dienen (en al behoeft het dit ook niet te doen), om het sterfjaar van Bisschop GODEBOLD met zekerheid aan te wijzen; de vorige bezitter had niet te min goed gezien, door, schoon ook de naam van *Oostbroek* hier niet voorkomt, toch de sporen van het *Necrologium* *dezer* Abdij er in op te merken. Het is evenwel ook geen fragment van dit *Necrologium*, maar, behoudens de nader te vermelden verminking, is het dit *Necrologium* zelf en in zijn geheel, voor zoo ver het namelijk de namen van alle begiftigers en weldoeners der Abdij kennen doet, wier *Memorie*, tijdens het vervaardigen van dit *Necrologium*, in *Oostbroek* moest gevierd worden. Het loopt toch geregeld van Januarij tot December toe door, en geene maand is er, alleen Augustus uitgezonderd, in welke niet een of meerdere zulke memoriedagen voorkomen. — Het betrekkelijk klein getal echter der hier voorkomende namen, geregtigt ons tot het vermoeden, hetwelk ook door het oude karakter van het schrift, den ouden vorm der plaatsnamen, en andere eigenaardigheden bevestigd wordt, dat dit *Necrologium* reeds uit een zeer vroeg tijdperk van het bestaan der Abdij moet dagteekenen. Verder blijkt dit ook daaruit, dat aan den onderand nog een paar namen van later overledenen, met eene wel nieuwere, maar toch mede reeds oude hand, zijn bijgevoegd, die, volgens den sterfdag, in het midden der lijst hunne plaats hadden moeten

vinden. Dergelijke inlasschingen zullen waarschijnlijk in later tijd meer en meer zijn noodig geworden, en deze tot het vervaardigen van een nieuw Memorieboek hebben aanleiding gegeven, waardoor het gebruik van dit oudere vervallen is (1).

Waarschijnlijk dagteekent het dan ook uit den tijd, toen de nog weinig bevolkte Abdij van Oostbroek nog geen afzonderlijk Memorieboek had aangelegd, maar de aanteekening der te vieren memoriën bij het gewone Missaal werd gevoegd. Het is toch geschreven slechts op ééne bladzijde in klein folio, van welke echter de helft, of iets meer, door den binder, die dit blad tot zijn oogmerk bezigde, midden door is weg gesneden, zoodat aan de *ééne zijde* alleen de *eerste* helft der regels, de *sterfdagen* met de *namen* der overledenen, en hier en daar de aanteekening der giften, die de Abdij hun verschuldigd was, behelzende, is overgebleven; gelijk op de *tegenzijde*, waarop het Gebed voor de overledenen met de *Vigilie*, die dan moest gezongen worden, geschreven was, alleen de *laatste* helft der regels behouden is. Voorts heeft de binder ook nog een klein gedeelte van den bovenkant weggesneden, waardoor echter de lijst der namen niet beschadigd is, noch ook het gebed op de tegenzijde, althans in zulk eene mate, dat niet daarin, niettegenstaande deze dubbele verminking,

(1) Een soortgel. fragm. eens *Necrologium's*, heb ik medegedeeld *Archief*, D. V. bl. 207 v.

eene *vigilia mortuorum* en hare bestemming voor de Benediktijner Abdij van de H. Maagd en S. Laurentius te Oostbroek, zou kunnen herkend worden.

Het een en ander echter zal den lezer meer aanschouwelijk worden, door den naauwkeurigen afdruk van beide zijden, dien wij nu laten volgen.

Op de zijde, welke ik voor de *Voorzijde* houde, leest men alleen de *eerste helft* der regels, aldus:

VIGILIE TONALI UOCE DICUNT
sub̄tnoq,ta

Z DE KORZ GSTITUTIS, SERUIT EC

FRIBUS IN REFECTORIO. IJ ID^o I

Anno 84 math

p. remedium

gus. sal marca in spykenisse. In die

qui dedit 1. uirtel in

XV KL FEB. O. GERARDUS PFEC

qui dedit mansum 1

VIII KL FEB. O. SLATHINGHUS.

de quo seruiet 1

XIII KL MARCHI O. REMIGUS

qⁱ dedit dimid. m̄

III KL MARCHI O. HERMANNI

qⁱ dedit dim̄ m̄sū I

IN EODEM DIE WILHELM^o LUS

de quo seruiet cellarar

VI ID^o MARC' O. LUDOLFUS P'M

qⁱ emit mansū. I. in co

XI KL MAIJ HARTHUVIC⁹ ABB'
q¹ emit mansum in th

VI NON[̄] MAIJ O. GERBOLD⁹ CANON
de manso in naderwin

XII KL IUNIJ FRIDERICUS COC
dimid' mansū in scalwi

III NON[̄] IUN[̄]. WILHELMUS SCA
q¹ dedit mansū in blocho

XII KL IULIJ TEODER' DE ALGO
de pensa 2 bonis in werc

XII KL SEPT. EZTHO. ARNOLD⁹ DE
q¹ dedit 1. uirtel in judifas

X KL OCT. HEINRICUS LONGUS
de censu In uerio.

ID⁹ NOV. GODEBOLDUS EPC.
de curia hulsdingen.

V ID⁹ DEC. HERWOLDUS ABBAS
q¹ ded' bona in iserlo. § redd

WERENB⁹ DE BUCK

: KL APRIL' HENRICUS DE ABCU

E' A PLENA KARITATEM. ID EST UINU

E' DUOBUS MANSIS IN NADERWINCH

STABILIUIT DOMN⁹ NK TIECTENS EJ

IB ANATHEMATES h^r dedit

III n̄ iulii O wilhelm⁹ de q d

Op de tegenzijde staat het volgende, zijnde de
laatste helft der regels:

ANIMA FRIS NRI SCE DEI GENIT
 INIS MARIE. ET BEATI LAUREN
 ISSIMI CONFESSORIS TUI BENEDIC
 RU TUORU ORATIO. ET. PSENTIS
 SUPPLICATIO. UT PECCATORU OIU
 H OPTINEAT. NE EU PATIARIS
 ALIB⁹ FLAMIS. QUE FILII TUI DO
 PI PTIOSO SANG'NE REDEMISTI
 ET REG. IN UNIT. SPC. S. PO. S. S.

nor doni septemplex auctor.

qui scificas tibi quosvis. Qui ce

m munera donas Per que sunt

cupletes. Hac locupletat⁹ Wilbrort

Hic prius e notus mundo qua

nit⁹ ante sue matri sub oromate

annis major se robore mentis.

Het geen hier in den aanvang gelezen wordt : *Vigilie tonali voce dicuntor cet. tot Fratribus in refectorio*, behelst duidelijk een voorschrift aangaande de wijze, op welke, op elken memoriedag, des overledenen nagedachtenis moest worden gevierd. De *vox tonalis* vind ik onder de musicale uitdrukkingen door DU FRESNE niet aangevoerd.

De lijst zelve begint met : *11 Idus J(anuarii)*, maar ongelukkig niet op een' nieuwen regel, waardoor dit de eenige *datum* is, bij welchen de naam van den toen overledenen thans ontbreekt; terwijl bovendien het, door eene latere hand, tusschen geschrevene, bijna geheel onleesbaar is. Alleen *Anno 84*, of *94* (het eenige spoor van een jaartal in dit stuk), en de naam *Spykenisse*, zijn daarin met genoegzame duidelijkheid te herkennen. De woorden: *Qui dedit J. uirtel in* zijn weder, wel met dezelfde kleine, doch oudere hand geschreven, welke de overige tusschenregels heeft ingevoegd.

Op *xv Kal. Febr.* is ingevuld : *O(biit) GERARDUS Praefec(tus) — qui dedit mansum i(n)*, hetwelk daarom opmerking verdient, dewijl door *Praefec(tus)* waarschijnlijk wel een der Kloostervoogden zal zijn aangeduid, die vóór den tijd van LUDOLFUS, toen zij den titel van *Abt* nog niet voerden, Oostbroek bestuurd hebben. De beide volgende namen SLATHINGHUS en REMIGUS hebben een zeer oud voorkomen en worden in de geschiedenis van Oostbroek nergens vermeld.

Anders is het met den , op *III Kal. Marcii* , volgenden naam , **HERMANN(US)** , die , benevens den , op *XII Kal. Julii* , genoemden **THEODERICUS** **DE ALGO** , dezelfde is , van wien in den Giftbrief van Bisschop **GODEBOLD** , van het jaar 1125 , gezegd wordt : » Notum vobis fieri volumus , quod quidam Milites **HARMANUS** , **THEODORICUS** et alii quam plures virtute Sp. S. accensi cingulo militari renunciantes , et in melius vitam suam commutantes , quemdam locum solitarium in palude , quae *Oostbroec* antiquitus vocabatur , elegerunt ibique Ecclesiam in honore *S. Mariae Dei genetricis* et *S. Laurentii* construxerunt.” Wie deze Ridders waren en wanneer de stichting heeft plaats gehad , wordt niet gezegd. Uit de onbepaalde wijze echter (quidam) , waarop zij vermeld worden , mag men opmaken , dat zulks toen reeds lang geleden was , en die Ridders zelve ook waren overleden. Uit ons Fragment zien wij , dat zij beiden begiftigers der Abdij geweest zijn , en dat bepaaldelijk **THEODERICUS** , hier *de Algo* (?) genoemd , uit zijne inkomsten en goederen te *Werc. d. i. Wercoude* , gelijk in de XIIde Eeuw het tegenwoordige *Werkhoven* genoemd werd , giften aan de Abdij van Oostbroek gedaan heeft.

Van **WILHELMUS lus . . .** , wiens memorie mede op *III Kal. Marcii* inviel , weet ik niets te zeggen , dan dat hij welligt tot die » *Milites alii quam plurimi* ” zal behoord hebben.

Maar opmerkelijk is de naam , die , nu (*VI idus*

Marcii) volgt: LUDOLFUS *prim*(us Abbas noster cet.), gelijk wij het ontbrekende met hooge waarschijnlijkheid moeten aanvullen. Het is toch wel niemand anders dan » LUDOLFUS , » Dei misericordia primus Abbas Ecclesiae S. Laurentii, in nova Bethlehem ,” zoo als hij in den reeds gemelden Stichtingsbrief van het afzonderlijke *Vrouwen-Klooster* op den *Nieuwen-Hof*, van het jaar 1113, zich genoemd heeft, en waar hij onder anderen het volgende zegt: » Electus in Abbatem et vocatus a Flandria, veni ad locum praesentem mecum adducens sororem meam uterinam, sed Deo desponsatam, quam in Ecclesia nostra sub habitu regulari de consilio Fratrum nobiscum habitare permisimus. Processu vero temporis cum numerus Sororum nostrarum Sanctimonialium accresceret, et unus locus Fratribus simul et Sororibus ad habitandum non sufficeret, de consilio capituli sororibus nostris mansionem singularem in fundo Ecclesiae, quae *nova curia* appellatur, ad habitandum concessimus.” De naam *Bethlehem*, met welken het Klooster van Oostbroek hier wordt aangeduid, komt overigens, zoo veel mij bekend is, niet voor. Het verdient voorts opmerking, dat tot het hier door LUDOLFUS vermelde aanwas der bewoners van Oostbroek, een niet kort tijdbestek zal zijn noodig geweest: alsmede dat van hem niet gezegd wordt: *dedit mansum* in Co(then), maar *emit*. Als vreemdeling bezat hij hier geene erfgoederen.

Doch niet minder trekt onze aandacht de op den]

XI Kal. Maij, nu volgende **HARTHUVICUS Abbas**, evenzeer als de *vidus Dec.* vermelde **HERWOLDUS Abbas**, welke beiden, namelijk, wij als opvolgers van **LUDOLFUS** in het opperbestuur der Abdij mogen aanmerken. Het spijt mij daarom, dat juist aangaande deze, nergens elders vermelde personen, ook hier alle nadere aanwijzing ontbreekt, dan alleen dat **HERWOLDUS**, gezegd wordt, zijne goederen te *Iserlo* (*Iserlohn* in de Graafschap Mark?) aan de Abdij te hebben geschonken; gelijk van **HARTHUVICUS**, even als van **LUDOLFUS**, » *emit mansum* » geschreven staat. Hetwelk wederom op beiden als *vreemdelingen* schijnt heen te wijzen.

Op **HARTHUVICUS** volgt: *VI non. maji*, **GERBOLDUS Cañon(icus)**, welken ouden naam echter ik op de oude lijsten van Utrechtsche Capittel-heeren nergens heb aangetroffen. Zijne gift van eene bouwhoeve in *Naderwinch* (*Natewisch*?) kan misschien nader op den weg helpen.

Hetzelfde moge met den mij onbekenden **FRIDERICUS Coc** (*XII Kl. Junii*) het geval zijn, als die eene halve hoeve in *Scalwi* (Schalkwijk) gegeven heeft; gelijk mede met **WILHELMUS Sca** (*III non. Junii*), diè eene hoeve in *Blocho* (*Blochoven*?) gaf.

Even onbekend is mij de vreemde, maar duidelijk geschreven naam van **EZTHO** (*XII Kl. Sept.*); *qui dedit 1 uirtel in judifas*; welke alleroudste benaming van *Jutphaas* voor de oudheid van het stuk ten bewijze verstrekt.

ALNOLDUS DE is met dezelfde latere hand geschreven, als op het einde: KL. APRIL. HENRICUS. Het schijnt dus de naam van een later overledenen, maar wiens *memorie* op denzelfden dag met EZTHO moest invallen.

Maar HENRICUS *longus*, die nu volgt (*x Kl. Oct.*), zou kunnen zijn de eenige Abt van Oostbroek, die na LUDOLFUS, tot op JACOB SOUDERBALCH, in 1363, in de geschiedenis bekend is. In den Brief, namelijk, door welken Bisschop WILLIBRANDUS, in 1281, de stichting van het Vrouwen-Klooster, door Abt LUDOLFUS, bekrachtigde (zie v. HEUSSEN, I. bl. 130), wordt een HENRICUS, als destijds Abt van Oostbroek, genoemd. Jammer echter dat alle nadere teregtwijzing ontbreekt, en dat ook de plaats: *in Verio*, mij althans, onbekend is. Want bijaldien het met zekerheid bleek, dat deze Abt HENRICUS bedoeld ware, dan zouden wij hem als een' der jongsten kunnen aanmerken, wiens naam op onze lijst voorkomt, en deze aan het laatst der XIIIde of begin der XIVde Eeuw moeten toewijzen. Iets, dat ook met het schrift en den geheelen aard van het stuk niet in strijd schijnt.

Wij komen tot GODEBOLDUS *Episcopus*, wiens *memorie* op *Idibus Nov.* geplaatst is, geheel overeenkomstig met hetgeen LAPIUS ook op zijnen ouden grafsteen gelezen heeft, maar in strijd met een uittreksel uit het *Necrologium* van het Oostbroeksche *Vrouwen-Klooster*, door VAN HEUSSEN medege-

deeld: » *Pridie Idus Nov. depositio D. Godebaldi, Trajectensis Episcopi et Monachi nostri loci, qui nobis dedit novem mansos, locum, censum et decimam.*” Het Necrologium van den Dorn heeft desgelijks » *pridie Idus,*” maar dat van S. Pieter: » *Idibus Novembris obiit cet.*” (zie v. HEUSSEN, *Hist. Episc. I. p. 14.*). Wáár echter de *Curia Hulsdingen*, welke GODEBOLD aan Oostbroek geschonken heeft, en dezelfde welligt met *Helsdingen*, naar welke een Geslacht, in de geschiedenis van Utrecht bekend, genoemd is, moet t’ huis gezocht worden, heb ik niet kunnen uitvinden.

Over HERWOLDUS *Abbas* hebben wij reeds gesproken, en aangaande WERENB(ERTUS of WERENBOLDUS) *de Buck(hoven? of Buckhorst?)* bij wien noch datum noch gift gevoegd is, heb ik niets te zeggen, dan dat de naam van WERENBOLDUS mij alleen in een stuk van 1126, bij HEDA (p. 153), voorkwam, waar WEREMBOLDUS *de Wercunden* als getuige optreedt.

Meer spijt het mij, dat dit ook het geval is met HENRICUS *de Abcu(de) of Abcoude*, die op *Kal. Aprilis* met eene latere hand aan de lijst is toegevoegd, en die twee hofsteden in het reeds genoemde *Naderwinch* aan de Abdij schijnt geschonken te hebben. Kenden wij toch den tijd, wanneer deze gestorven is, dan konden wij ook den tijd, toen dit oude Necrologium werd opgemaakt, met juistheid bepalen. Evenmin heeft ook het nog latere toe-

voegsel III n. *Julii .O. WILHELMUS* cet., hiertoe eenig licht ons bijgezet.

Hoe gemutileerd ook het *Gebed* zij, hetwelk op de tegenzijde voorkomt; de woorden toch: »anima fratris nostri S. Dei Genitricis-Virginis Mariae et beati Laurentii Sanctissimi Confessoris tui benedicet.,” doen het duidelijk genoeg als een gebed voor de ziel van een’ overledenen, en wel bijzonder bestemd voor de Abdij van Oostbroek, aan de Moeder Gods en S. Laurentius toegewijd, kennen.

Wat eindelijk de *Vigilie* betreft, van welke een geschonden brokstuk, met bijgevoegde muziek, in noten, slechts op ééne lijn gesteld, hier voorkomt (1), klinkt wel het: »doni septemplex auctor,” en »hac locupletatus Wilbrortus,” mij eenigzins bekend in de ooren; maar het is mij niet gelukt het geheel ergens weêr te vinden. Slechts bleek mij, dat zij evenmin genomen is, uit het: *Cantuale Trajectensis Diocesis scholasticis pueris nō minus utile qm necessariū ja dudū superuacuis sublatis et quibusd. magis necessariis restitutis, recognitū ac diligenti cura Impressum Goude in domo collaciois sci Pauli Apostoli Anno domini MCCCCXXIIII. 4°. ,* waar (fol. 144) ook een Hymnus

(1) Van wege het zeer oude karakter dezer musicale schrijfwijze (z. SCHILLING, *Lexic. d. Tonkunst*, B. IV. s. 403), is het voor sommigen welligt belangrijk, dat de zetter haar naauwkeurig heeft uitgedrukt,

op het feest van WILLEBRORD voorkomt; — als uit *ALCUINI, Liber de vita et rebus gestis S. Willibrordi carmine conscriptum*; in *CANISII Lect. antiq.*, ed. J. BASNAGE, Tom. II. P. I. p. 463 sqq.

Ik moet hier nog bijvoegen, dat ook de beroemde *RUPERTUS Tuitiensis* een der vroegste bewoners van Oostbroek geweest is, alwaar hij waarschijnlijk ook, in het jaar 1111, zijnen *Comment. de divinis officiis* geschreven heeft. Op onze lijst echter komt hij niet voor, dewijl hij al spoedig, van wege den roem zijner geleerdheid, door *FREDERIK I*, Aarts-Bisschop van Keulen (1112—1132, zie *Keulsche Kronyck*, f. 168 vers.) naar *Deuts*, tegenover Keulen geroepen werd, om het bestuur der aldaar bloeiende Benedictijner Abdij op zich te nemen, waar hij zijne overige Werken schreef, en in 1135 als Abt overleden is. Zoo zegt het kort levensberigt van hem door *TRITHEMIUS*, verg. *VAN HEUSSEN*, I. p. 552. Waarom *CAVE*, *Script. Eccl. Hist. Lit.*, p. 563, hem » *Monachus S. Laurentii in Oesbrovik prope Leodicum*” noemt, is mij niet gebleken. Nog verder is *JÖCHER* afgedwaald, door te schrijven (*Lexik. in v.*): » *RUPERTUS Tuitiensis*; ein Deutscher, war anfangs ein Benedictiner Mönch in dem lütichischen Vorstädter-Klöster zu s. Lorentz, hernach zu Sigeberg ohnweit Utrecht.”

